

Ptiči v »Favni« Henrika Freyerja – ob 150. obletnici njenega izida Birds of Henrik Freyer's "Fauna" – on 150th anniversary of its publication

Janez GREGORI

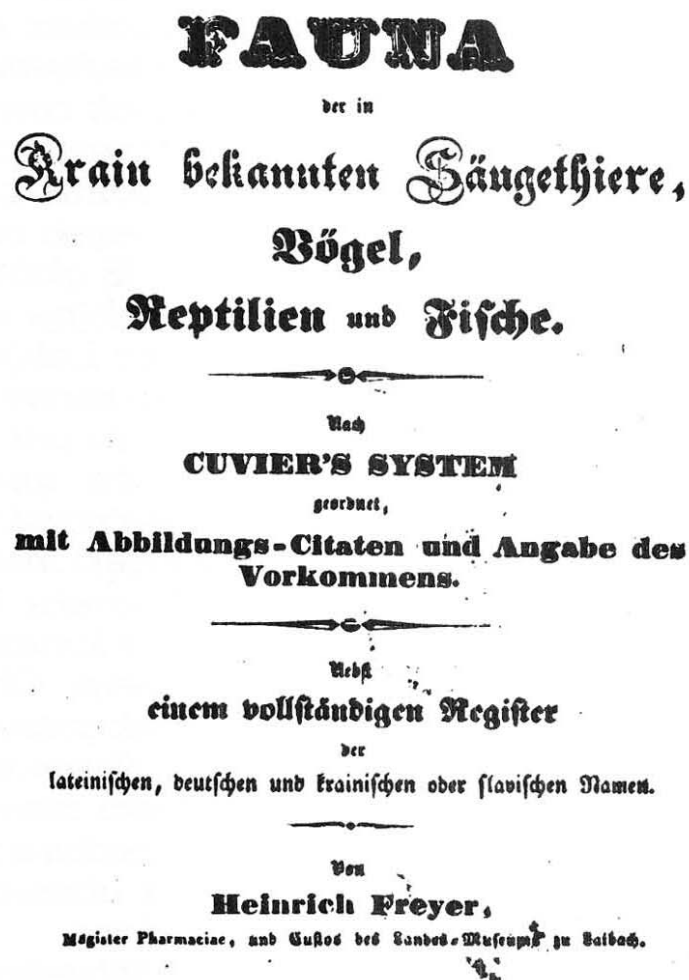
Prvi celovito objavljeni seznam ptičev Kranjske, to je dela današnje Slovenije, je znamenito 1842. leta objavljeno Freyerjevo delo »Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische.« (Favna na Kranjskem poznanih sesalcev, ptičev, plazilcev in rib). V spisku našteva nič manj kot 268 vrst ptičev, ki jih je razvrstil po Cuvierjevem sistemu, od redov, družin in rodov do vrst. Pri redovih in družinah navaja strokovno in nemško ime, ponekod tudi kranjsko (slovensko). Pri rodovih dosledno navaja strokovno, nemško in kranjsko ime, prav tako tudi pri vrstah, s tem da tu dosledno uporablja dvojno poimenovanje (binarna nomenklatura). Tako rod *Turdus* poimenuje drozeg, vrste, ki so jih tudi tedaj uvrščali v ta rod, pa imenuje črni drozeg (kos), komatni drozeg (komatar), škerlj drozeg (slegur), plavi drozeg (puščavec), velki drozeg (carar), brinovi drozeg (brinovka), navadni drozeg (cikovt) in beli drozeg (vinski drozg).

Pri vseh strokovnih imenih dosledno navaja tudi avtorja popisa taksona. Tako ima tudi pri nekaterih kranjskih imenih na koncu zapisano črko F., kar pomeni, da je vrsto poimenoval on. Pri vsaki vrsti navaja tudi sinonime, bodisi strokovne (z navedbami avtorja), nemške, kranjske, ponekod pa še sinonime, ki jih označuje z vindiš in ilirskimi, izjemoma celo ruske in češke.

Pri mnogih vrstah ima kratko navedbo, kje jo dobimo. Upravičena je domneva, da to pomeni kraj gnezdenja, saj

pri nekaterih vrstah navaja, da jo tam srečamo ob selitvi.

Ko prebiramo seznam vrst, smo pogosto v dvomu, katera je mišljena, saj

LAIBACH.

Gedruckt in der Czer'schen Subercinal-Buchdruckerei.

1842.

Slika 1: Faksimile naslovnice originalne izdaje
Figure 1: Facsimile of the original publication
font cover

ima le redka med njimi strokovno ime, kakršno je v rabi še danes. Pa tudi ta nas lahko zapeljejo na napačno pot: tako ime *Curruca arundinacea* pomeni srpično trstnico, rakar pa ima strokovno ime *C. turdoides*, tj. drozgovna penica. Pri reševanju teh vprašanj je ključnega pomena Freyerjeva doslednost, da pri vsakem strokovnem imenu navaja tudi avtorja. Tako je v pomoč starejša literatura, ki navaja tudi sinonime (Hartert, Naumann, Arrigoni), ponekod pa vzporedno primerjamo nemška imena ali celo kranjska. Toda pri slednjih moramo biti pozorni, saj nas lahko zapeljejo tudi ta: čuka Freyer imenuje skovik, skovika pa čuk, kar je glede na oglašanje vsekakor bolj upravičeno.

V seznamu je Freyer označil vrste s tekočo številko in to navajam pred imenom vsake vrste. Strokovna imena povzemam po Voous-u (1980). Pri težje razpoznavnih vrstah je razlaga ob koncu seznama.

Freyerjev seznam ptičev Kranjske je tak:

1. *Gyps fulvus* – beloglavi jastreb
2. *Aegypius monachus* – rjavi jastreb
3. *Gyepatus barbatus* – brkati ser
4. *Falco peregrinus* – sokol selec
5. *Falco subbuteo* – škrljančar
6. *Falco columbarius* – mali sokol
7. *Falco tinnunculus* – navadna postovka
8. *Falco naumanni* – južna postovka
9. *Falco vespertinus* – rdečenoga postovka
10. *Aquila chrysaetos* – planinski orel
11. *Aquila clanga* – veliki klinkač
Aquila pomarina – mali klinkač
12. *Haliaeetus albicilla* – orel belorepec
13. *Pandion haliaetus* – ribji orel
14. *Circaetus gallicus* – orel kačar
15. *Accipiter gentilis* – kragulj
16. *Accipiter nisus* – skobec
17. *Milvus milvus* – rjavi škarnik
18. *Milvus migrans* – črni škarnik
19. *Pernis apivorus* – sršenar
20. *Buteo lagopus* – koconoga kanja
21. *Buteo buteo* – navadna kanja
22. *Circus cyaneus* – pepelasti lunj
23. *Circus pygargus* – močvirski lunj
24. *Circus aeruginosus* – rjavi lunj
25. *Asio otus* – mala uharica
26. *Asio flammeus* – močvirska uharica
27. *Tyto alba* – pegasta sova
28. *Strix aluco* – lesna sova
29. *Bubo bubo* – velika uharica
30. *Strix uralensis* – kozača
31. *Glaucidium passerinum* – mali skovik
32. *Aegolius funereus* – koconogi čuk
33. *Athene noctua* – navadni čuk
34. *Otus scops* – veliki skovik
35. *Lanius excubitor* – veliki srakoper
36. *Lanius minor* – črnočeli srakoper
37. *Lanius senator* – rjavoglavi srakoper
38. *Lanius collurio* – rjavi srakoper
39. *Muscicapa striata* – sivi muhar
40. *Ficedula albicollis* – belovrati muhar
41. *Bombycilla garrulus* – pegam
42. *Turdus merula* – kos
43. *Turdus torquatus* – komatar
44. *Monticola saxatilis* – slegur
45. *Monticola solitarius* – puščavec
46. *Turdus viscivorus* – carar
47. *Turdus pilaris* – brinovka
48. *Turdus philomelos* – cikovt
49. *Turdus iliacus* – vinski drozg
50. *Cinclus cinclus* – povodni kos
51. *Sturnus roseus* – rožasti škorec
52. *Pyrrhocorax graculus* – planinska kavka
53. *Oriolus oriolus* – kobilar
54. *Saxicola torquata* – črnoglavi prosnik
55. *Saxicola rubetra* – repaljščica
56. *Oenanthe oenathe* – kupčar
57. *Erithacus rubecula* – taščica
58. *Luscinia svecica* – modra taščica
59. *Phoenicurus phoenicurus* – pogorelček
60. *Phoenicurus ochruros* – šmarnica
61. *Luscinia megarhynchos* – mali slavec
62. *Luscinia luscinia* – veliki slavec
63. *Acrocephalus arundinaceus* – rakar
64. *Acrocephalus scirpaceus* – srpična trstnica
65. *Acrocephalus schoenobaenus* – bičja trstnica
66. *Acrocephalus paludicola* – ojistrična trstnica
67. *Acrocephalus paludicola* – ojistrična trstnica
68. *Sylvia atricapilla* – črnoglavka
69. *Sylvia nisoria* – grahasta penica
70. *Sylvia curruca* – mlinarček
71. *Sylvia communis* – rjava penica

72. *Sylvia borin* – vrtna penica
 73. *Prunella collaris* – planinska pevka
 74. *Prunella modularis* – siva pevka
 75. *Regulus regulus* – rumenoglavni kraljiček
 76. *Regulus ignicapillus* – rdečeglavi kraljiček
 77. *Phylloscopus trochilus* – kovaček
 78. *Hippolais icterina* – rumeni vrtnik
 79. *Phylloscopus sibilatrix* – grmovščica
 80. *Phylloscopus collybita* – vrbja listnica
 81. *Troglodytes troglodytes* – stržek
 82. *Motacilla alba* – bela pastirica
 83. *Motacilla flava* – rumena pastirica
 84. *Motacilla cinerea* – siva pastirica
 85. *Anthus trivialis* – drevesna cipa
 86. *Anthus pratensis* – mala cipa
 87. *Anthus spinoletta spinoletta* – cipa vriskarica
 88. *Anthus campestris* – rjava cipa
 89. *Apus apus* – črni hudournik
 90. *Apus melba* – planinski hudournik
 91. *Delichon urbica* – mestna lastovka
 92. *Hirundo rustica* – kmečka lastovka
 93. *Riparia riparia* – breguljka
 94. *Caprimulgus europaeus* – podhujka
 95. *Alauda arvensis* – poljski škrjanec
 96. *Galerida cristata* – čopasti škrjanec
 97. *Lullula arborea* – hribski šrjanec
 98. *Melanocorypha calandra* – laški škrjanec
 99. *Parus major* – velika sinica
 100. *Parus ater* – menišček
 101. *Parus lugubris* – žalobna sinica
 102. *Parus palustris* – vrbja sinica
 103. *Parus caeruleus* – plavček
 104. *Parus cristatus* – čopasta sinica
 105. *Aegithalos caudatus* – sinica dolgorepka
 106. *Panurus biarmicus* – brkata sinica
 107. *Remiz pendulinus* – plašica
 108. *Emberiza citrinella* – rumeni strnad
 109. *Emberiza cia* – skalni strnad
 110. *Emberiza cirrus* – plotni strnad
 111. *Emberiza schoeniclus* – trstni strnad
 112. *Miliaria calandra* – veliki strnad
 113. *Emberiza hortulana* – vrtni strnad
 114. *Plectrophenax nivalis* – snežni strnad
 115. *Passer domesticus* – domači vrabec
 116. *Passer montanus* – poljski vrabec
 117. *Fringilla coelebs* – ščinkavec
 118. *Fringilla montifringilla* – pinoža
 119. *Montifringilla nivalis* – snežni vrabec
 120. *Carduelis carduelis* – lišček
 121. *Carduelis flammea* – brezovček
 122. *Carduelis cannabina* – repnik
 123. *Carduelis spinus* – čižek
 124. *Serinus citrinella* – konopeljščica
 125. *Serinus serinus* – grilček
 126. *Coccothraustes coccothraustes* – dlesk
 127. *Carduelis chloris* – zelenec
 128. *Petronia petronia* – skalni vrabec
 129. *Pyrrhula pyrrhula* – kalin
 130. *Loxia curvirostra* – mali krivokljun
 131. *Loxia pytyopsittacus* – veliki krivokljun
 132. *Carpodacus erythrinus* – škrlatec
 133. *Sturnus vulgaris* – škorec
 134. *Corvus corax* – krokar
 135. *Corvus corone corone* – črna vrana
 136. *Corvus frugilegus* – poljska vrana
 137. *Corvus corone cornix* – siva vrana
 138. *Corvus monedula* – kavka
 139. *Pica pica* – sraka
 140. *Garrulus glandarius* – šoja
 141. *Nucifraga caryocatactes* – krekovt
 142. *Coracias garrulus* – zlatovranka
 143. *Sitta europaea* – brglez
 144. *Certhia familiaris* – dolgoprsti plezalček
 145. *Tichodroma muraria* – skalni plezalček
 146. *Pyrrhocorax pyrrhocorax* – planinska vrana
 147. *Upupa epops* – smrdokavra
 148. *Merops apiaster* – čebelar
 149. *Alcedo atthis* – vodomec
 150. *Dryocopus martius* – črna žolna
 151. *Picus viridis* – zelena žolna
 152. *Picus canus* – siva žolna
 153. *Dendrocopos major* – veliki detel
 154. *Dendrocopos medius* – srednji detel
 155. *Dendrocopos minor* – mali detel
 156. *Dendrocopos leucotos* – belohrbti detel
 157. *Picoides tridactylus* – triprsti detel
 158. *Jynx torquilla* – vijeglavka
 159. *Cuculus canorus* – kukavica
 160. *Tetrao urogallus* – divji petelin
 161. *Tetrao tetrix* – ruševac
 162. *Bonasa bonasia* – gozdni jereb
 163. *Lagopus mutus* – belka
 164. *Perdix perdix* – poljska jerebica
 165. *Alectoris graeca* – skalna kotorna
 166. *Coturnix coturnix* – prepelica
 167. *Columba palumbus* – golob grivar
 168. *Columba oenas* – golob duplar
 169. *Columba livia* – skalni golob
 170. *Streptopelia turtur* – divja grlica
 171. *Otis tarda* – velika droplja
 172. *Tetrax tetrax* – mala droplja
 173. *Burhinus oedicnemus* – prlivka

174. *Pluvialis apricaria* – navadna prosenka
 175. *Charadrius hiaticula* – komatni deževnik
 176. *Charadrius dubius* – mali deževnik
 177. *Charadrius alexandrinus* – beločelni deževnik
 178. *Pluvialis squatarola* – črna prosenka
 179. *Vanellus vanellus* – priba
 180. *Haematopus ostralegus* – morska sraka
 181. *Grus grus* – sivi žerjav
 182. *Ardea cinerea* – siva čaplja
 183. *Ardea purpurea* – rjava čaplja
 184. *Ixobrychus minutus* – mala bobnarica
 185. *Egretta garzetta* – mala bela čaplja
 186. *Egretta alba* – velika bela čaplja
 187. *Ardeola ralloides* – čopasta čaplja
 188. *Botaurus stellaris* – velika bobnarica
 189. *Nycticorax nycticorax* – kvakač
 190. *Ciconia ciconia* – bela štoklja
 191. *Ciconia nigra* – črna štoklja
 192. *Platalea leucorodia* – žličarka
 193. *Plegadis falcinellus* – plevica
 194. *Numenius arquata* – veliki škurh
 195. *Numenius phaeopus* – mali škurh
 196. *Scopolax rusticola* – sloka
 197. *Gallinago gallinago* – kozica
 198. *Gallinago media* – čoketa
 199. *Lymnocyptes minimus* – puklež
 200. *Limosa limosa* – črnorepi kljunač
 201. *Calidris canutus* – veliki prodnik
 202. *Calidris minuta* – mali prodnik
 203. *Calidris alba* – beli prodnik
 204. *Calidris alpina* – spremenljivi prodnik
 205. *Philomachus pugnax* – togotnik
 206. *Tringa nebularia* – zelenonogi martinec
 207. *Tringa erythropus* – črni martinec
 208. *Tringa totanus* – rdečenogi martinec
 209. *Tringa stagnatilis* – jezerski martinec
 210. *Tringa ochropus* – pikasti martinec
 211. *Actitis hypoleucos* – mali martinec
 212. *Himantopus himantopus* – rdečenogi polojnik
 213. *Recurvirostra avosetta* – sabljarka
 214. *Rallus aquaticus* – mokož
 215. *Crex crex* – kosec
 216. *Porzana porzana* – grahasta tukalica
 217. *Porzana pusilla* – pritlikava tukalica
 218. *Porzana parva* – mala tukalica
 219. *Gallinula chloropus* – zelenonoga tukalica
 220. *Fulica atra* – črna lisca
 221. *Glareola pratincola* – komatna tekica
 222. *Podiceps cristatus* – čopasti ponirek
 223. *Podiceps auritus* – zlatouhi ponirek
 224. *Tachybaptus ruficollis* – mali ponirek
 225. *Podiceps nigricollis* – črnovrati ponirek
 226. *Gavia immer* – ledni slapnik
 227. *Gavia arctica* – polarni slapnik
 228. *Gavia stellata* – rdečegri slapnik
 229. *Hydrobates pelagicus* – navadni strakoš
 230. *Larus marinus* – veliki galeb
 231. *Larus hyperboreus* – ledni galeb
 232. *Larus fuscus* – rjavi galeb
 233. *Larus canus* – sivi galeb
 234. *Larus ridibundus* – rečni galeb
 235. *Rissa tridactyla* – triprsti galeb
 236. *Stercorarius parasiticus* – rjava govnačka

MOTACILLÆ. — ACCENTOR.

15

5. C. (M.) Phragmitis Bechst. Schilffänger. bižhja péni-
za F. 65.)

Sylvia — B. Salicaria — Selby. icon Naum. I. 46. f. 407.
 In Gesträuchen an Sümpfen im Schilf.

6. C. (M.) aquatica Temm. Binsenfänger. pervódna péni-
za F. 66.)

Sylvia — Lath. Salicaria — Selby. Sylvia Salicaria B. Schoenobanus
 Scop. Turdus junco minor Noz. Fr. térfstna péniža Z. icon. Noz. 53.
 c. nido. Naum. I. t. 47. f. 206.
 In Rohrteichen, e. g. Thiergarten.

7. C. (M.) Cariceti Naum. III. p. 668. n. 94. Riedgras-
fänger. lisasta péniža F. 67.)

Salicaria — Selby.
 Bei Reifnig.

8. C. (M.) atricapilla B. schwarzschweifiger Sänger. zher-
noglávna péniža F. 68.)

Sylvia atricapilla Lath. Sc. albifrons B. (var.) Schwarzblattel, Rönch,
 Schwarzkopf. Fr. zhernoglavka, zherna péniža. icon Frisch 23. 4.
 Naum. 77. 2. 3.
 In Sauböhlgern.

9. C. (M.) nisoria Bechst. gesperberter Sänger. pífana pé-
niža F. 69.)

Sylvia — B. Sperbergraswürde, icon Naum. 76. 1. 2.
 Bei Reifnig.

10. C. Garrula B. Klappersfänger. broliza péniža. 70.)

Motacilla Curruca, dumetorum. Gm. Sylvia Curruca Lath. Scop.
 Naum. Garrula B. Müllerchen, Saungraswürde. Fr. broliza, boreliža,
 péniža. icon Frisch 21. 2. a. Naum. 77. 1.

11. C. (M.) cinerea C. fahler Sänger. siva péniža. 71.)

Motacilla Sylvia L. gemeine Graswürde, Dorngraswürde. Fr. térfstni zisek,
 térfstni zájselc. icon Noz. 52. Naum. 78. 1. 2. et I. t. 33. f. 69.
 Im Thiergarten Zois. bei Ibria zc.

12. C. (M.) hortensis Bechst. grauer Sänger. vertna pé-
niža. 72.)

Motacilla Salicaria L. graue Graswürde. icon Noz. 72. Naum. 78. et I.
 53. f. 68.

IV. ACCENTOR B. Fluevogel. Fr. pévka F.

1. A. alpinus B. Alpen-Fluevogel. velka pévka. 73.)

Motacilla alpina Gm. M. Sturnus collaris Scop. icon. Naum. 92. 1.
 Auf Triften der Hochalpen.

2. A. modularis. B. schieferbrüstiger Fluev. mala pévka. 74.)

Sylvia modularis Lath. Motacilla — L. Curruca sepiaria Briss. Fr. pé-
 niža. icon Frisch 21. 2. b. Naum. 92. 3. 4. et I. XIII. f. 32.
 In jungem dichten Schwarzgehölze.

Slika 2: Faksimile 15. strani originalne izdaje
 Figure 2: Facsimile of the 15th page of the
 original publication

237. *Stercorarius pomarinus* – srednja govnačka
 238. *Sterna hirundo* – navadna čigra
 239. *Sterna albifrons* – mala čigra
 240. *Sterna sandvicensis* – kričava čigra
 241. *Chlidonias niger* – črna čigra
 242. *Chlidonias leucoptera* – beloperuta čigra
 243. *Pelecanus onocrotalus* – rožnati pelikan
 244. *Phalacrocorax carbo* – veliki kormoran
 245. *Phalacrocorax aristotelis* – vranjek
 246. *Cygnus olor* – labod grbec
 247. *Cygnus cygnus* – labod pevec
 248. *Anser anser* – siva gos
 249. *Anser fabalis* – njivska gos
 250. *Melanitta fusca* – žametna raca
 251. *Clangula hyemalis* – zimna raca
 252. *Bucephala clangula* – zvonec
 253. *Aythya ferina* – sivka
 254. *Aythya marila* – rjavka
 255. *Aythya nyroca* – kostanjevka
 256. *Aythya fuligula* – čopasta črnica
 257. *Anas spinosa* Lath
 258. *Anas clypeata* – raca žličarica
 259. *Tadorna tadorna* – votlinska raca
 260. *Anas acuta* – dolgorepa raca
 261. *Anas platyrhynchos* – mlakarica
 262. *Anas strepera* – konopica
 263. *Anas penelope* – žvižgavka
 264. *Anas querquedula* – regeljc
 265. *Anas crecca* – kreheljc
 266. *Mergus merganser* – veliki žagar
 267. *Mergus serrator* – srednji žagar
 268. *Mergus albellus* – mali žagar

Komentar k posameznim vrstam:

Za večino vrst so strokovna imena, kot jih je zapisal Freyer, navedena kot imena ali sinonim v katalogu Matvejev in Vasić (1973), za razlago nekaterih pa je potrebna dodatna literatura.

2. = *Vultur cinereus* L. (Naumann V: 317).

11. = *Aquila naevia* Briss – *Aquila pomarina pomarina* Brehm. Imena *A. naevia*, ki ga je dal Gmelin, ni mogoče zanesljivo določiti in je bilo uporabljeno tudi za vrsto *A. clanga* Pallas (Schifter in litt.), to pa navaja tudi Freyer med sinonimi.

12. = *Falco albicilla* Gmel. (Naumann V: 162).

22. = *Falco cyaneus* L. in *F. griseus* Gm.: obe imeni Freyer navaja kot sinonima, za to vrsto velja tudi nemško ime Kornweihe; zavaja ime *C. pygargus* L., ki je bilo uporabljeno pri opisu samice in mladega osebka (Naumann V: 274).

26. = *Strix arctica* Sparrm. (Hartert II: 988).

52. = *Pyrrhocorax alpinus* C. Nekoliko zmede je glede pravih imen v rodu *Pyrrhocorax*, vendar pa je *P. alpinus* (pri nekaterih avtorjih tudi *P. pyrrhocorax*) sinonim za planinsko kavko *P. graculus* (L.), medtem ko je za planinsko vrano *P. pyrrhocorax* (L.) – glej 146. – sinonim *Pyrrhocorax* ali *Fegilus graculus* (Arrigoni 1929, Naumann IV: 40, 48).

64. = *Motacilla arundinacea* Gm. (Naumann II: 64).

66. = *C. (M.) aquatica* Temm.

67. = *C. (M.) Cariceti* Naum. Naumann je mislil, da je njegova *C. Cariceti* drugačna od *C. aquatica* Temm. (Naumann II: 40, Schifter in litt.).

78. = *Motacilla Hippolais* Gmel. (Naumann II: 82).

80. = *Sylvia rufa* Lath. (Naumann II: 82).

131. – *Loxia pytiopsittacus* Bechstein (Naumann III: 232).

146. = *Fregilus Graculus* C. Moti nemško ime »Steindohle«, ki je ime za planinsko kavko (52); za planinsko vrano (146) bi moralo biti ime »Stein- ali Alpenkrähe«.

201. = *Tringa canutus* Gm., *T. grisea* Gm. (Naumann VIII: 239).

203. = *Arenarius Calidris* M. – *Calidris alba* (Pallas) (Hartert II: 1599) = *Tringa arenaria* L., *Arenaria grisea* Bech. (Naumann VIII: 174).

204. = *Pelidna Cinclus* L., *Cinclus Torquatus* Briss. (Naumann VIII: 205).

210. = *Tringa Ochropus* Temm. = *T. ochropus* L. (Schifter in litt.).

218. = *Crex pusillus* V. = *Rallus parvus* Scop.

223. = *Colymbus obscurus, caspicus* Gm. (Naumann XII: 85).

225. = *Podiceps auritus* Lath., tudi nemško ime Ohren-Steissfuss je sinonim za črnovratega ponirka (Naumann XII: 98).

231. = *Larus glaucus* L. = *Larus hyperboreus* Gunnerus; Naumann (XI: 267) navaja nemški sinonim Bürgermeister-Möve. Freyer ga opisuje kot »velikega beloperutega galeba«, ki se ob nevihtnem vremenu pojavlja na rekah, jezerih in ribnikih.

241. = *Sterna nigra* Briss. (Naumann XI: 105).

246. = *Cygnus gibbus* Bechst. (Naumann IX: 230).

255. = *Anas africana* Gmel. (Naumann X: 182). Matvejev, Vasić (1973: 28) jo navajata kot vrsto *Oxyura leucocephala* (Scopoli). Sinonim te vrste je *Erismatura leucocephala*, medtem ko ime *Anas leucophthalmos* nekateri avtorji navajajo tudi za vrsto *Aythya nyroca*. Dvom pa razpršita nemško in kranjsko ime, ki ju navaja Freyer: Weisau-gige Ente ali kostanjeva rasa.

257. = Za vrsto *Anas spinosa* Lath, mi z dosegljivo literaturo ni uspelo do sedaj ugotoviti, katera je mišljena. Freyer navaja, da je po navedbi Ž. Zoisa neki čolnar 28. oktobra in 12. novembra 1798 v Pripošici dobil dva primerka te vrste in da verjetno pripadata »drugi hemisferi«, ter da je v Evropi naravoslovci še niso videli, vsaj popisali je še niso. Zanimivo je, da najdbo obeh primerkov navaja Žiga Zois (*Aves terrestres Europeae*, rokopis – 1795) z istimi datumi (dan in mesec), vendar z letnico 1796.

Freyerjeva »Favna« je dragocen dokument časa, iz nje črpamo favnistične in celo ekološke podatke, nekatere vrste so izjemna redkost (npr. *Hydrobates pelagicus*, *Larus hyperboreus*, *Dendrocopos leucotos*, *Sterna sandvicensis*,

Tadorna tadorna). Seznam naj bi obsegal vrste, dobljene na Kranjskem, z gotovostjo pa lahko rečemo za brkatega sera (3), da to ne velja, saj Freyer navaja, da ser po Zoisovih besedah živi na Koroškem. Tudi za nekatere danes redke vrste Freyer ne navaja nobenega podatka o pojavljanju, npr.: *Aegyptius monachus*, *Buteo lagopus*, *Monticola solitarius*, *Serinus citrinella*, *Petronia petronia* in *Pelecanus onocrotalus*. Težko je reči, kaj je mislil Freyer z navedbo, da vrsta *Panurus biarmicus* živi v »severnejših krajih v trstju«.

Tvegano je soditi o pravilnosti determinacije na podlagi današnjega poznavanja in razširjenosti vrst, saj je od popisa preteklo 150 let in marsikaj se je zagotovo spremenilo. Tako je vrsta *Acrocephalus paludicola*, ki jo Freyer navaja, danes redke preletnik, ne navaja pa vrste *A. palustris*, ki je danes pri nas najpogostejša med trstnicami.

Favnistično zanimivi so podatki za vrste kot npr.: *Circus aeruginosus* »v močvirjih in na ribnikih«, *Melanocorypha calandra* »na krasu«, *Luscinia svecica* »v grmovju ob vodi«, *Phylloscopus trochilus* »v gozdovih in grmovju«, *Hippolais icterina* »v gostem grmovju«, *Parus lugubris* »na krasu, v gozdu v Lipici«, *Remiz pendulinus* »na Notranjskem, npr. v Idriji, Postojni«, *Plectrophenax nivalis* »občasno pri Ribnici«, *Fringilla montifringilla* »v najgostejših gozdovih, samo pozimi prihajajo na plano«, *Carpodacus erythrinus* »v Feistenbergu. Na Dolenjskem! Friedrich Rudes« itd. (Feistenberg – grad Tolsti vrh ali Gracarjev turn, Hrastje pri Šentjerneju na Dolenjskem)

Po kratki oznaki ob predstavitvi vrst sklepamo, kje žival gnezdi (če ne piše, da je na preletu ali prezimovanju), vendar je treba biti previden predvsem pri ujedah ter pri vodnih in obvodnih vrstah (npr. rod *Charadrius*). Sklepamo

lahko, da je bilo prav poznavanje le-teh najslabše. Tako je neverjeten podatek, da *Falco columbarius* gnezdi v skalovju, *F. vespertinus* »v skalnatih predelih, npr. pri Idriji«; in da *Haliaetus albicilla* živi »v visokih gorah Gorenjske«; da živi »tudi pri Ribnici«, je že nekoliko bolj sprejemljivo.

Časovna odmaknjenost zapisa nam postreže z zanimivimi ugotovitvami, kako so se nekatere vrste prilagodile novim življenjskim prostorom. Tako kosa Freyer označuje kot »gozdnega ptiča«, šmarnico kot prebivalca »v pečinah, v skalovju Alp«, priba pa je »v močvirjih, ob selitvi tudi na poljih«. Da pa je mala cipa živela »v močvirjih in na vlažnih, poplavnih travnikih«, ne bomo mogli preverjati, saj je prav njen življenjski prostor najbolj klonil pred melioracijami.

Da ne bodo bralcu Freyerjeve Favne delala težave krajevna imena, mu je na voljo prevod najpogostejših: Gerlachstein – grad Kolovec (Radomlje pri Domžalah) Laibach – Ljubljana, Lustthal bei Laibach – Dol pri Ljubljani, Kärnten – Koroška, Reifnitz – Ribnica, Kaltenbrunn nächst Laibach – Studenec (pri Igu), Kumberg – Kum, Stangenwald – Štanga (Sv. Anton), Wochein – Bohinj, Oberkrain – Gorenjsko, Idria – Idrija, Schneeberg – Snežnik, Ferlachstein –, Innerkrain – Notranjska, Jauerburg – Javornik, Karst – Kras, Lippiza – Lipica, Adelsberg – Postojna, Feistenberg –, Igg – Ig, Ruchenstein – grad Rukenštajn ali Rekštajn (Laze pri Boštanju, obč. Sevnica), Weissenfels – Bela Peč, Billichgratz – Polhov Gradec, Mossthal – Zablate (vas Plešivica pri Brezovici, Ljubljana), Raunach – Ravnik, Krain – Kranjska, Kleingraben – Mali graben, Freudenthal – Bistra, Auersberg – Turjak, Kroisenbach – grad Rakovnik v vasi Rakovnik (pri Šentrupertu, dolina Mirne), Zirknitz – Cerknica.

Zahvala. Dr. Herbertu Schifterju iz Naravoslovnega muzeja na Dunaju za pomoč pri razrešitvi najbolj kritičnih imen vrst ter Marku Aljančiču in dr. Branku Reispu za pomoč pri pripravi rokopisa.

LITERATURA

ARRIGONI DEGLI ODDI, E. (1929): Ornitologia Italiana. Ulrico Hoepli.

FREYER, H. (1842): Fauna der in Krain bekannten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische. Laibach.

HARTERT, E. (1912-21): Die Vögel der paläarktischen Fauna. II, Berlin.

HARTERT, E. (1903): Die Vögel der paläarktischen Fauna. I, Berlin.

MATVEJEV, S.D., V.F. VASIĆ, (1973): Catalogus faunae Jugoslaviae, IV/3, Aves. SAZU, Ljubljana.

NAUMANN, Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas. Neu bearb., I-XII:

VOOUS, K.H. (1980): List of European breeding birds, including birds on the Dutch list. Limosa, 53: 91-104.

POVZETEK

Freyerjevo delo »Fauna der in Krain bekanten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische«, objavljeno leta 1842, je prvi celoviti objavljeni spisek ptičev Kranjske, to je dela današnje Slovenije. V spisku našteva 268 vrst ptičev, ki jih je razvrstil po Cuvierjevem sistemu. Navaja strokovna, nemška in kranjska (slovenska) imena (izjemoma še druga). Pri vrstah dosledno uporablja binarno nomenklaturu. Pri vseh znanstvenih imenih taksonov navaja tudi avtorja popisa taksona, kar je olajšalo prepoznavanje posameznih omenjanih vrst.

Pri večini vrst podaja kratko oznako o njenem statusu na Kranjskem, bodisi o pojavljanju ali pa o habitatu.

Podajamo spisek vrst, ki jih omenja Freyer, in sicer po zaporednih številkah, kot jih je zapisal on. K nekaterim vrstam podajamo komentar glede identitete in kritične pripombe glede statusa. Po literaturi, ki nam je bila na razpolago,

nismo mogli ugotoviti identitete vrste *Anas spinosa* Lath.

Freyerjeva »Favna« je dragocen dokument časa, saj nam daje favnistične in celo ekološke podatke. Med navedenimi vrstami so nekatere danes izjemna redkost, časovna odmaknjenost zapisa pa nam daje podatke o tem, da so nekatere vrste naselile nove habitate.

SUMMARY

Henrik Freyer's work entitled »Fauna der Krain bekanten Säugethiere, Vögel, Reptilien und Fische« was published in 1842 in Ljubljana and contained the first truly comprehensive list of the birds of Carniola, i.e. a part of today's Slovenia. The author listed no less than 268 species, classified according to the Cuvier's system and furnished with scientific, German and Carniolan (Slovene) names (and in a couple of cases with some others as well). For the stated species binary nomenclature was consistently used by him. For

all scientific names Freyer also stated the name of the author of the mapping carried out in a certain taxon, what has made it easier to identify the species mentioned in this book.

For most species a short description about their status in Carniola was given, either in respect of their appearance or habitat.

This article contains a list of species mentioned by H. Freyer, i.e. with consecutive numbers as written by him. To some species notes regarding their identity as well as critical remarks as to their status were added. From all available references, the identity of the *Anas spinosa* Lath. could not be established.

Freyer's "Fauna" is a valuable document of time, for it renders us not merely faunistic but ecological data as well. Some species among the stated ones are today extremely rare, while due to all the years that have passed since the birth of Freyer's book, we become aware how some species have adapted to new habitats.

Prehrana pegaste sove *Tyto alba* na Murskem polju Diet of Barn Owl *Tyto alba* at Mursko polje

Franc JANŽEKovič

UVOD

Pegasta sova *Tyto alba* naseljuje pretežno nižinska področja.

O njeni prehrani je veliko znanega, za področje Slovenije je objavljeno preučevanje prehrane samo z Ljubljanskega barja (Tome 1992).

Izbljuvke sem nabral dne 2. 7. 1986 v zapuščenih hlevih pri železniški postaji Veržej na Murskem polju, UTM: WM 96. Vrstno pripadnost malih sesalcev sem določil s pomočjo priročnika »Mali sesalci« (Kryštufek, 1985).

REZULTATI IN DISKUSIJA

Rezultate analize izbljuvkov podajam tabelarično (tabela 1 in tabela 2):

Tabela 1: Sestava plena pegaste sove *Tyto alba* po razredih in družinah

Table 1: Structure of Barn Owl's prey as per classes and families

Skupina	N	N %
Sesalci <i>Mammalia</i>		91,5
Rovke <i>Soricidae</i>	165	58,5
Krti <i>Talpidae</i>	2	0,7
Voluharice <i>Arvicolidae</i>	60	21,3
Miši <i>Muridae</i>	31	11,0
Ptiči <i>Aves</i>	20	7,1
Žuželke <i>Insecta</i>	4	1,4
Skupaj:	282	100,0

Legenda:

N – število primerkov / number of specimens

N % – odstotek števila primerkov / percentage of number of specimens